

Asielactivisme

'Ik blokkeer, ik bezet, ik keten me vast'

Ze komen in opstand tegen asielbeleid en vreemdelingen-detentie. Wie zijn ze? Strijdbare idealisten die de grenzen van de wet opzoeken of gevaarlijke extremisten?

door Sophie Derksen

Op een paar honderd meter van de A4, vlak na het knooppunt Badhoevedorp, verrijst een betonnen kolos omheind door prikkeldraad en dikke muren. Er hangen camera's, in het zand staan bordjes met 'verboden toegang' en er is beveiliging aanwezig. De bouwplaats ligt er op deze zondagmiddag in februari verlaten bij. Een Boeing scheert over, het weekendverkeer raast langs, auto's duiken de Schipholtunnel in.

Wat hier gebouwd wordt, en door wie, zou de argeloze voorbijganger eenvoudig kunnen ontgaan. Een bord bij de toegangspoort ontbreekt, er wapperen geen vlaggen. Alleen een container en een kruiwagen verraden het bedrijfslogo van bouwer BAM. Er is reden voor zo veel voorzichtigheid: de bouw van dit 'justitië-

le complex', zoals het in overheidsdocumenten heet, is op z'n zachtst gezegd omstreden. Het gebouw moet het detentiecentrum Schiphol Oost, waar in oktober 2005 bij een brand elf illegale vreemdelingen omkwamen, vervangen. De nieuwe locatie, dicht bij de luchthaven, draagt bij aan 'een optimale en efficiënte afwikkeling ten aanzien van een intensieve drugsbestrijding (de zogenoemde "bolletjesslikkers") en het uitzetten van vreemdelingen', schreef staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu Joop Atsma vorige maand in een nota aan de Tweede Kamer. Op internet keren activisten zich in woedende teksten tegen dit soort 'hypocriet' proza. Volgens hen bouwt de staat hier onder leiding van 'minister Gerd Leers van Detentie en Deportatie' aan de zoveelste verwerpelijkste 'il-

legalengevangenis' en verdient bouwbedrijf BAM miljoenen 'bloedgeld' aan de nieuwe cellen.

Besmet bedrijf

Het blijft niet bij woorden. Toen bekend werd dat BAM de opdracht voor het nieuwe complex had binnengesleept, begon de Werkgroep Stop Deportaties (kortweg WSD) een campagne tegen het bedrijf. Op de website 'BAM Besmet Bedrijf', opgemaakt in de rood-groene huiskleuren van BAM, worden bezoekers aangemoedigd tot actie. 'Lawaai, doodliggen, bloedgeld brengen, en wat je verder kunt bedenken.' Ter inspiratie is er een agenda met evenementen waar leden van de Raad van Bestuur van BAM komen spreken. De WSD meldt op de site dat ze zelf kiest voor 'openlij-

December 2010: 'ontsmettingsactie' bij het hoofdkantoor van bouwbedrijf BAM in Bunnik

ke actie. Direct, confronterend, maar wel geweldloos' en zegt zich verder niet bezig te houden met 'de actiemiddelen van afzonderlijke actiegroepen'.

In december 2010 zette de werkgroep een eerste 'ontsmettingsactie' op touw, bij het hoofdkantoor van de bouwer in Bunnik. Gewapend met spuitbussen protesteerden ze bij het pand, in witte pakken en met mondkapjes voor. Een paar maanden later blokkeerde een aantal demonstranten het bouwterrein op Schiphol door zich vast te ketenen aan de toegangspoort. Ook andere, niet openlijke acties worden op de site gemeld. Het 'Links Anarchistisch Front' claimt een bouwlocatie van BAM in Oosterwolde te hebben afgebrand, er zou een bouwkeet in de fik gestoken zijn. Foto's van de brand ontbreken.

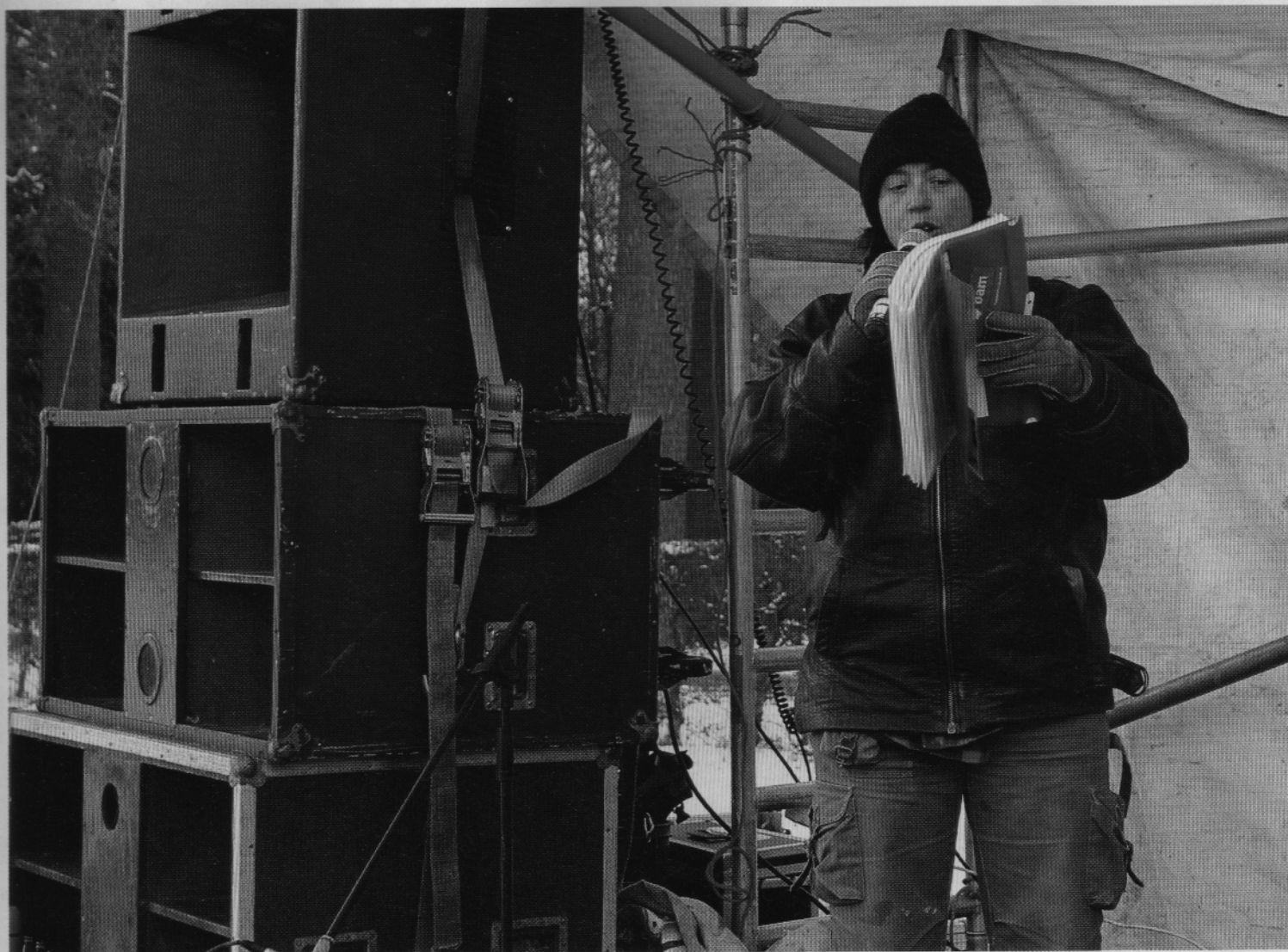
Wel zijn er beelden te zien van een zogenaamde 'home visit' bij één van de BAM-directeuren in de nacht van 6 op 7 november vorig jaar. De voordeur van het huis werd besmeurd met bloedrode verf, het raam in even rode letters beklad met de tekst 'Stop JC (Justitieel Complex, red.) Schiphol'. De WSD kreeg de foto's van de actie toegestuurd in een anonieme mail, schrijft ze op de site. 'Vooralsnog is ons verder niets bekend hierover.'

De precieze omvang van het protest tegen de bouwer blijft schimmig. BAM weigert iedere commentaar, het bedrijf wil geen ruchtbaarheid aan de acties geven. De angst om de actievoerders op wat voor manier dan ook te provoceren, is groot. Politie en justitie nemen de zaak in elk geval hoog op. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding noemt de

acties tegen BAM expliciet in zijn *Samenvatting Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland* van afgelopen september. Onder het kopje 'Gewelddadige radicalisering en polarisatie' schrijft hij: 'Hierbij worden extremistische methoden, zoals vernielingen, niet geschuwd.'

Stinkende vloeistof

Het protest tegen BAM staat niet op zichzelf. De afgelopen jaren kregen ook andere bouwbedrijven, IND-medewerkers en gemeenteambtenaren te maken met wat Justitie inmiddels 'asielgerelateerd extremisme' noemt. Het huis van de burgemeester van Haarlemmermeer, verantwoordelijk voor de besluitvorming over het nieuwe detentiecentrum in zijn gemeente, werd beklad door 'De Kwade Kwasten'. Bij een architect die een ontwerp maakte voor de

Joke Kaviaar, een van de woordvoerders van de Werkgroep Stop Deportaties: 'Doodliggen, bloedgeld brengen: het is heel veel symboliek'

Zaanse bajesboten verscheen de tekst 'NSB'er' op de deur van zijn atelier in de Amsterdamse Pijp. De ruiten werden ingeslagen en er werd een stinkende vloeistof naar binnen gegooid. En onlangs, in de nacht van 22 februari, besmeurde actiegroep 'Decoratieve Technieken' de ingang van het Kennis- en Leercentrum van de IND in Utrecht met rode verf. 'Sloop de IND', luidde de boodschap.

Afgelopen juni publiceerde het ministerie van Justitie een brochure met informatie en tips voor de betrokken bedrijven en instellingen ('Vermijd het plaatsen van privé-informatie op visitekaartjes'). Eerder al, in 2009, bracht de AIVD het rapport *Het vuur van het verzet* uit. Hierin stelde de inlichtingendienst dat het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid sinds een aantal jaar weer 'structureel van aard' was. De kiem van dat verzet lag bij de Revolutionaire Anti Racistische Actie (RaRa), die nog altijd verantwoordelijk wordt gehouden voor de bomaanslag op het huis van toenmalig staatssecretaris van Justitie Aad Kosto. Na het uiteenvallen van Rara was het lange tijd stil aan het front, maar de AIVD waarschuwde

voor een 'toename van illegale en intimiderende activiteiten' tegen opstellers én uitvoerders van het asielbeleid. Ze maakte daarbij onderscheid tussen activisme en extremisme: het eerste blijft binnen de grenzen van de wet, in het tweede geval gaat het om (gewelddadige) illegale acties waarbij de wet bewust wordt overschreden. Maar, stelde de dienst in 2009, 'op dit moment is sprake van een samengaan van gematigde, burgerlijke ongehoorzaamheid met radicale uitingen van ongenoegen.' Hoe groot de groep actievoerders precies was, bleef onduidelijk. Het zou gaan om 'enige tientallen activisten/extremisten' die bij 'sommige open acties als blokkades ondersteund (worden) door een groot aantal gematigde en burgerlijk ongehoorzame individuen'.

Zwarte lijst

Permsensen ontvangt ze nooit thuis, mailt ze van tevoren. En dus spreken we af in een door struiken overwoekerd gebouw in het westelijk havengebied, onder de rook van Amsterdam. In de keuken van de culturele vrijplaats brandt de houtkachel om de vrieskou buiten te hou-

den. Ze draagt een leren jack, op haar hoofd een zwarte muts. Voor de buitenwacht heet Joke (47) niet Kuijt maar Kaviaar van haar achternaam. Ooit was ze actief in de kraakbeweging, sinds het tijdperk Verdonk voert ze actie met de Werkgroep Stop Deportaties; ze treedt af en toe op als perswoordvoerder van de groep, die volgens Kaviaar tientallen sympathisanten heeft. Vóór de campagne tegen BAM protesteerden ze onder meer tegen de bouw van het detentiecentrum op Rotterdam Airport en bij de bajesboten in Zaandam en Rotterdam. 'Ik blokkeer, ik bezet, ik keten me vast,' somt ze geroutineerd op. Ook stortte ze in het Zaanse raadhuis een zak visafval over een wethouder uit. De afgelopen vijf jaar kwam ze achtentwintig keer in aanraking met justitie, heeft ze laatst geteld. 'Maar daar zit je gauw aan. Je roept "klootzak" tegen een politieagent en het is belediging van een ambtenaar in

'Als iemand zegt: ik steek een bouwkeet in de fik? Prima'

functie. En als je een hek stuk knipt om een terrein op te komen, zit er ook nog wel eens een vernielinkje bij.'

Met de WSD voeren ze openlijk campagne, benadrukt Kaviaar. 'Doodliggen, bloedgeld brengen: het is heel veel symboliek. En we zetten natuurlijk een zwarte lijst op internet hè.' Ze doen aan *naming and shaming*, legt ze uit. Wie bouwt, levert of bewaakt bij de detentiecentra, is medeplichtig aan een verderfelijke systeem. Op internet circuleert 'De Schandpaal', een pdf-bestand van zevenentwintig kantjes. Ook vanaf de site van Kaviaar is het document te downloaden. Van het voegbedrijf tot artsen en apothekers, hun adressen staan er allemaal op. Wat anderen met die gegevens doen, ligt buiten de verantwoordelijkheid van de WSD, zegt Kaviaar. 'Wij zijn niet de enigen die campagne voeren. Andere mensen moeten hún ding doen.' Bovendien: er staan alleen gegevens op van bedrijven en overheidsdiensten, niet van personen, benadrukt ze. Maar: 'Als de persoon die op z'n donder krijgt de directeur van BAM is die een nieuw detentiecentrum laat bouwen, kan ik daar niet mee zitten.'

Verdachtmakingen

Volgens de AIVD zou de Werkgroep Stop Deportaties, samen met de Anarchistische Anti-Deportatie Groep Utrecht (AAGU) het illegale verzet tegen het asielbeleid bepalen. Boven- en ondergrondse activiteiten lopen binnen deze groepen waarschijnlijk door elkaar, schreef de dienst in 2009: 'De aansturing van extremistische activiteiten gebeurt naar alle waarschijnlijkheid door personen binnen genoemde groeperingen.' Allemaal verdachtmakingen, vindt Kaviaar. 'Ik lees in het rapport verder niet waar ze dat op baseren.' Ze benadrukt tegelijkertijd dat de WSD gewelddadige acties als brandstichting en vernieling niet veroordeelt. 'Wij distantiëren ons daar bewust niet van, wij vinden dat verschillende vormen van actie elkaar versterken.' Bovendien, zegt Kaviaar: 'Kijk nou eens wat er aan de hand is! Je hebt het over een bouwkeet, maar intussen steekt een man zich op de Dam in brand omdat hij dreigt te worden uitgezet.' Onmenselijk, on-

rechtvaardig beleid maakt verzet noodzakelijk. 'Zo'n enorme machinerie die zo veel levens eist, vind ik veel gevaarlijker dan die paar lullige acties. Ik ken mensen die in tien jaar zes keer in vreemdelingendetentie zijn gezet. Ze kunnen gewoon nergens naartoe. De staat sluit hen op en laat het zover komen dat mensen hun polsen doorsnijden om maar niet gedeporteerd te worden.'

In het licht van alle leed in detentiecentra heeft ze geen enkel probleem met harde acties, zegt Kaviaar. 'Als iemand zegt: ik steek een bouwkeet in de fik omdat ik daarmee de bouw een tijdje stilleg en zij misschien wat bouwtekeningen kwijt zijn? Prima. Ik denk alleen: jammer dat je niet de hele bajes in aanbouw in de fik hebt gezet. Dat was nog mooier geweest. Maar ja, die dingen branden zo slecht hè.'

Ook op haar website, waar ze eigen schrijf- en dichtwerk publiceert, deinst Joke Kaviaar niet terug voor grote woorden. De tekst waarmee het bezorgde AIVD-rapport uit 2009 opent, is van haar. 'Op een dag, u weet niet wanneer en ik weet niet wanneer, slaat de vlam in de pan. (...) Laten Balkenende en Beatrix, Albayrak en Hirsch Ballin, Middelkoop en Bos, laat hen allen met verschroeiende gezichten toezien hoe de ware bevrijding eruitziet.'

Bozer en bozer

Het is eind januari als Kaviaar optreedt met haar teksten tijdens Beat the Borders, een ma-

nifestatie 'tegen het opsluiten en uitzetten van vluchtelingen, ter inspiratie in de strijd tegen migratiebeheersing'. In een voormalig kraakpand aan de Overtoom in Amsterdam heeft zich een bont gezelschap verzameld. In de gangen, ludiek versierd met paspoorten en roodwit afzetlint, dralen studenten en hipsters uit de kraakscene, in zaaltjes dragen activistische dichters hun werk voor. Eregasten zijn een tiental Somaliërs uit Vught en Ter Apel, die eind december zijn 'geklinderd' – op straat gezet, omdat ze niet konden worden uitgezet. Migrant 2 Migrant, het webradiostation dat 'vrije communicatie van migranten mogelijk wil maken', zendt live uit vanaf de Overtoom.

'Janneke' ziet het vanaf een afstandje aan. Ze is in de loop der jaren bozer en bozer geworden, zegt ze. Een tijd lang ging ze als vrijwilliger op bezoek in de detentiecentra, maar ze is ermee gestopt. Emotioneel te belastend. Op sommige plekken zaten mensen rustig 23 uur in een cel. De bezoekgroepen hebben geheimhoudingsplicht, maar die misstanden moeten naar buiten, vindt ze. 'Het verhaal dat politieke en justitie vertellen is zó hypocriet.' En dan de politiek. 'Mensen mogen hier niet zomaar heenkomen, we moeten ze wel kunnen gebruiken. Man, we hebben ze al sinds Columbus

2008: protest van de Anarchistische Anti-deportatie Groep Utrecht in de raadszaal van Soest

gebruikt.' Ze gelooft niet meer in de redelijkheid van de staat. Na een actie werd ze opgepakt en zelf in vreemdelingenbewaring gezet. Zoals te doen gebruikelijk had ze tijdens de blokkade geen ID bij zich, ze wilde haar naam niet zeggen. Een dag of vijf hielden ze haar vast, ze konden haar immers niet 'uitzetten' omdat onbekend was waar ze vandaan kwam. 'Terwijl het toch overduidelijk is dat ik keurig Nederlands spreek.'

Burgerinspecties

In een Utrechts café met uitzicht op het plaatselijke Occupy-kampement, zit 'Ron Vrij'. Met frisse tegenzin. Want wat de AAGU doet, kan iedereen gewoon op internet lezen en hij zit niet te wachten op een sfeerschets. De AAGU streeft naar een wereld waarin alle mensen vrij zijn, en dat streven is 'automatisch een strijd tegen staat en kapitaal wereldwijd', zo staat – inderdaad – keurig te lezen op de website. 'Om dat ideaal te bereiken, zijn wij bereid tot acties die verdergaan dan burgerlijke ongehoorzaamheid,' zegt Vrij. Ze begonnen met acties tegen Kamp Zeist, het detentiecentrum diep in de Zeister bossen. Veelal samen met leden van de WSD bezetten ze raadszalen in Soest en Zeist. Ook voerden ze 'burgerinspecties' uit op het terrein. In Utrecht drongen ze twee jaar geleden het kennis- en leercentrum van de IND binnen.

Al die acties vonden plaats in alle openheid en waren van tevoren aangekondigd, zegt Vrij. Voor het AIVD-rapport heeft hij dan ook geen goed woord over. 'Dat ze het er niet mee eens zijn, begrijp ik, maar het is absolute flauwekul om mensen die activistisch zijn in een extremistisch kader te plaatsen.' Hij wil juist af van een samenleving van angst en terreur, en daarom zal hij niet meedoen aan acties die angst veroorzaken, zegt hij.

Maar als hij met een groep actievoerders bij een uitzendbureau voor de deur staat omdat zij bewakingspersoneel voor detentiecentra rekruteren, intimideert hij toch ook? 'Dat realiseer ik me best, maar ik mag mensen toch wel aanspreken op hun medeplichtigheid? Ik vertel waarom ik daar sta, en dat doe ik niet 's nachts maar op klaarlichte dag.' Toch snapt hij degenen die wel overgaan tot harde, ondergrondse acties ook. 'Ik begrijp de frustratie. Als je op Lampedusa bent geweest en de ellende in Calais hebt gezien, waar midden in de westerse beschaving honderden migranten in een tentenkamp zitten, moet je sterk zijn om reëel te blijven.'

5 februari 2012: internationale protest bij detentiecentrum Merksplas in België

Ook vanaf de site van de AAGU is 'De Schandpaal' te downloaden. 'Ik hoop dat mensen er zorgvuldig mee omgaan, maar ik voel me niet verantwoordelijk als ze dat niet doen.' Bovendien, vindt Vrij: 'Er is toch een verschil tussen informatie beschikbaar stellen en intimideren? Iedereen moet weten dat die aardige bakker ook brood levert aan een detentiecentrum. Als al die bakkers en loodgieters en architecten hun diensten zouden staken, gaat zo'n gevangenis wel dicht.' Maar dan is er toch wel een ander die hun taak overneemt? 'Dat is dus precies de wereld waar we vanaf moeten,' zegt Vrij, met een blik over het Utrechtse pleintje waar op deze vrijdagmiddag het winkelend publiek voorbijtrekt. 'De samenleving is vervuld van egoïsme en hebzucht. Niemand spreekt een ander meer aan op z'n gedrag. Je wilt toch niet, zoals een heleboel jaren geleden, dat je wist dat de bureaus meededen en jij nooit je mond open hebt gedaan?'

Hij zegt niet te weten hoe groot hun achterban precies is, maar laat zich ontvallen dat het steeds lastiger wordt om mensen te mobiliseren. 'De crisis hè? In Amsterdam zijn bijvoor-

beeld twee banken bezet, dat kost ook mankracht. En de vijver waaruit wij vissen is niet zo groot.' Op het gebied van migratie doen ze nu wat minder in de openbaarheid, zegt hij. 'We kunnen wel weer voor Schiphol Oost gaan liggen, maar daar zie ik het nut even niet van in. Het klinkt wat religieus, maar we zijn ons aan het bezinnen op nieuwe vormen.' Met buitenlandse groepen willen ze optrekken in een internationaal No Border Network. Het ultieme doel: 'Fort Europa' gezamenlijk afbreken.

'Wij zijn bereid tot acties die verdergaan dan burgerlijke ongehoorzaamheid'

Crucifix

Op zondagen klinkt bij de verschillende detentiecentra in het land een heel ander geluid tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid. Dan organiseren kerken en christelijke organisaties een wake bij de poort. Na afloop bezorgen ze een 'bloemengroet'. Zo ook op deze zondag half februari. Midden in een sneeuwstorm heeft zich bij het hek van het detentiecentrum Schiphol Oost een groepje van twintig wakers verzameld. In de verte steken gedetineerden hun armen naar buiten, iemand schreeuwt 'thank you'. Bisschop Punt uit Haarlem houdt het in verband met de sneeuwval bij een korte bemoediging. Hij leest de tekst voor die onder toezicht van een crucifix in een lijstje aan het hek bungelt: 'Vreemdelingen die in uw land vertoeven zult ge niet onderdrukken. Ge zult hen liefhebben als uzelf.' Na de overdenking worden er kaarsen aangestoken voor de elf slachtoffers van de Schipholbrand. De organisatoren van de wake willen zich, desgevraagd, absoluut niet wagen aan uitspraken over actievoerders die voor hardere methoden kiezen. Ze zijn bang om verdeeldheid te zaaien. En misschien ook wel een tikkeltje bang voor de toorn van de harde kern, geeft een van hen schoorvoetend toe.

14 januari 2011: opnieuw een protestactie bij BAM in Bunnik

Ook vluchtelingenorganisaties spreken zich liever niet uit over de wenselijkheid van harde acties. Een hulpverlener wil – anoniem – wel kwijt dat de protesten 'nogal eens een averechts effect' hebben. 'Activisten horen dat niet graag, maar zo'n lawaaidemonstratie kan heel angstaanjagend zijn voor wie binnen zit. Bovendien worden de gedetineerden door de demonstraties korter of zelfs helemaal niet gelucht, omdat al die activisten buiten staan. Ze hebben er eerlijk gezegd vooral last van.'

Asieladvocaat Frans-Willem Verbaas heeft minder reserves. Hij beschouwt zichzelf ook als 'activist'; recent nog eiste hij in een kort gedrag tegen de staat de onmiddellijke sluiting van een van de gebouwen op Kamp Zeist omdat de luchtkwaliteit er 'ziekmakend' zou zijn. Maar gewelddadig protest vindt hij geen verkieslijke methode. 'Een onbedoeld gevolg van die acties is dat de detentiecentra nog meer van de buitenwereld worden afgesloten dan ze al zijn,' laat hij weten. 'Zo was er vroeger een open dag net zoals bij andere gevangnissen, waarvoor je je kon opgeven. Bezoekers konden binnen kijken. Bij detentiecentra voor vreemdelingen doen ze dat niet meer omdat ze dan actievoerders binnenkrijgen die vernielingen gaan aanrichten. Ik kan justitie daarin geen ongelijk geven.'

Op visite bij Leers

Volgens Kaviaar en Vrij hebben hun campagnes wel degelijk succes, getuige een opmerking van minister Leers van Immigratie en Asiel tegenover de NOS-radio vorig jaar januari. 'Bij het bouwen van nieuwe voorzieningen kunnen wij niet eens meer een keuze maken tussen architecten of bouwers, omdat die bang zijn dat ze met activisme te maken krijgen,' zei Leers. Onacceptabel, vond de minister. 'Ik ga voor die mensen staan. En wat mij betreft: dan komen ze maar bij mij.' Joke Kaviaar zag haar kans schoon. Op haar blog schreef ze: 'Wie gaat er mee op visite bij Leers?'

Aanleiding voor het radio-item waren vragen van VVD-Kamerlid Cora van Nieuwenhuizen in een overleg van de Kamercommissies Justitie en Veiligheid. Tijdens een werkbezoek was ze geschrokken van de bedreigingen waar IND-medewerkers mee te maken kregen en op internet had ze 'de meest vreselijke teksten' aangetroffen. 'Ik noem de website van de Werkgroep Stop Deportaties – alleen de naam al! – en de website van De Kwade Kwasten.' Dat ook een bouwbedrijf dat gewoon een opdracht uitvoerde bedreigd werd, vond de liberale politica helemaal 'te gek voor woorden'. Staatssecretaris Teeven van Justitie stelde zijn partijgenote gerust met de mededeling dat

een hoofdofficier de intimidatie en bedreiging van 'medewerkers in de vreemdelingenketen' inmiddels nauwlettend volgde. 'Ik ga niets overdrijven,' zei Teeven, 'maar het feit dat wij een coördinerend hoofdofficier hebben aangewezen die deze incidenten bekijkt, toont aan dat de regering dit soort zaken wel serieus neemt.'

Na haar strijdbare opstelling van vorig jaar is het onderwerp bij VVD'er Cora van Nieuwenhuizen 'eerlijk gezegd een beetje weggezak'. Met concrete gevallen van bedreiging is ze de laatste tijd niet geconfronteerd, zegt ze aan de telefoon. 'Maar als er klachten zijn, moet justitie er natuurlijk meteen bovenop zitten.' Dat ze zich de kwestie zo aantrok, heeft misschien ook wel te maken met de dreigmails die ze zelf af en toe ontvangt, zegt Van Nieuwenhuizen. 'Daarin wordt mij tot in detail uitgelegd met welk affakkelas ze me te lijf willen.' Ook zijn er bedreigingen aan het adres van haar gezin. 'En ja, die komen zeker uit de hoek van de mensen die zich verzetten tegen het onderwerp van mijn portefeuille. Toen ik nog op zeevaart, energie en binnenvaart zat, kreeg ik dit soort mailtjes niet.'

De ministeries van Immigratie en Justitie verstrekken geen inlichtingen over eventuele bedreigingen van hun medewerkers. Ook de Rijksgebouwendienst, die de detentiecentra beheert en ontwikkelt, wil om veiligheidsredenen absoluut geen mededelingen over het onderwerp doen.

Ze zijn, net als andere bedrijven en instellingen die potentieel doelwit van asielactivisten zijn, gebriefd door de AIVD, blijkt uit een kleine rondgang. Onder het motto 'Per ongeluk in goede handen gevallen' waart op internet een aantal documenten rond met gegevens van bouwconsortia die meedongen bij de bouw van het nieuwe detentiecentrum op Schiphol. Geen van de genoemde medewerkers wil *on the record* reageren, dat mag niet van hun werkgever. Ze zeggen door de AIVD geïnformeerd te zijn dat hun naam online staat, ook de lokale politie is op de hoogte. De een toont zich weinig onder de indruk ('dit soort imbecielen heb je altijd'), bij een ander zit de schrik er goed in. Hij vindt het al erg genoeg dat zijn naam bij de activisten bekend is, en is als de dood voor eventuele acties tegen zijn gezin.

Brand gesticht

In haar verslag over 2010 rapporteerde de AIVD dat het voorbije jaar 'opnieuw (werd) gekenmerkt door harde acties tegen het asielbeleid, zoals brandstichting en vernieling'. Maar of de in 2009 voorziene 'toename van het aantal incidenten' bewaarheid is geworden, wil de dienst niet zeggen. De AIVD heeft op dit moment niets aan haar eerdere rapportages toe te voegen, laat een woordvoerder weten. Ze verwijst naar het jaarbericht 2011 dat in april verschijnt.

Op het oog lijkt het aantal incidenten mee te vallen. Wie googlet, vindt slechts een handvol berichten over *homevisits* en vernielingen. Aan de andere kant: waarschijnlijk blijven veel incidenten onder de radar, omdat slachtoffers bang zijn te provoceren en zij de actievoerders liever geen podium geven. En mogelijk worden lang niet alle acties online opgeëist.

'Je kunt je afvragen of het allemaal wel zo ernstig is als de AIVD suggereerde,' zegt Hans Moors. Hij is hoofd Criminaliteit en Veiligheid bij IVA, een onderzoeksinstituut gelieerd aan de Universiteit van Tilburg. Moors was een van de auteurs van het onderzoek *Polarisatie en radicalisering in Nederland*, dat kort na het AIVD-rapport verscheen. 'Ik schatte de situatie niet zo scherp in als de AIVD. Uit eigen onderzoek naar dierenrechtenactivisten weet ik dat de groep die bereid is tot harde actie klein is. Ik kreeg de indruk dat de AIVD het allemaal een

'Je kunt je afvragen of het allemaal wel zo ernstig is als de AIVD suggereerde'

beetje heeft opgeblazen. Maar het punt is: als de AIVD iets beweert, kun je het niet controleren. En uiteraard is elke aanslag er één. Maar over de radicalisering van links weten we nog steeds veel te weinig.'

In zijn werkkamer met uitzicht op de Rotterdamse haven geeft officier van justitie Guus Schram, speciaal belast met het onderzoek naar asielgerelateerd extremisme, het meteen toe: hoe groot het illegaal verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid precies is, weet hij ook niet. 'Ze zijn bijzonder lastig op te sporen. De feiten die gepleegd worden, zijn voor ons bijna niet te voorspellen. En brandstichting of een vernield hek geven achteraf weinig mogelijkheden om te rechercheren.' Wél ziet het OM een toename in het aantal incidenten sinds 2009. 'Al kan dat natuurlijk ook komen doordat wij alerter zijn op dit soort misdrijven. Een bekladding van een bouw-

3 juli 2011: mensen zwaaien bij vreemdelingengevangenis Kamp Zeist naar gedetineerden

PIET DEN BLANCKEN/HH

plaats werd vroeger misschien als vandalisme te boek gesteld, terwijl we nu veel beter kijken wat er eigenlijk opgeschreven is, en waarom. Het AIVD-rapport was natuurlijk een trigger.' Het gaat inderdaad maar om een paar *homevisits* per jaar, bevestigt hij. 'Brandstichtingen en vernielingen komen vaker voor, maar dan heb je het ook niet over honderden gevallen.' Toch zou het niet terecht zijn om de dreiging volledig te relativiseren, vindt Schram. 'Waar dit geweld vandaan komt, is voor politie en justitie lastig te beoordelen. En dus is het ook moeilijk om een inschatting van de dreiging te geven. Maar zo'n stijgende lijn in het aantal incidenten baart ons zorgen. Bij het dierenrechtenextremisme hebben we gezien hoe het uit de hand kan lopen. Daar werd geen brand gesticht op bouwplaatsen, maar bij mensen thuis, in de carport.'

Afgeluisterd

Gevraagd naar mogelijkheden voor Vrij Nederland om in contact te komen met de harde kern, is Joke Kaviaar resoluut. 'Punt 1: die kennen wij niet. En punt 2: ik kan je op een briefje geven dat ze subiet nee zouden zeggen als ik ze wel zou kennen.' Niemand neemt het risico, ook niet anoniem, zegt ze. 'Alles wordt getapt en afgeluisterd.' Volgens Kaviaar is justitie bezig met een grootscheeps onderzoek naar asielextremisme, en hebben ze haar daarvoor als vertrekpunt uitgekozen. Afgelopen september stond de recherche ineens op haar stoep in Krommenie. Op internet heeft Kaviaar de gebeurtenissen die volgden uitputtend gedocumenteerd. Ze beschrijft hoe ze 'met honderddertig over de linkerijstroom' naar het politiebureau in Zwolle werd gereden, terwijl agenten intussen haar huis doorzochten. Eén grote *phishing expedition*, volgens Kaviaar: 'Ze zijn op zoek naar meer namen. Je kunt toch onmogelijk volhouden dat het inbeslagname van een navigatiesysteem, een agenda en het fotograferen van een telefoonklapper allemaal nodig zijn om te bewijzen dat ik die teksten heb geschreven.' Tijdens de verhoren zouden rechercheurs haar eigen teksten aan haar hebben voorgelezen. 'Heel komisch hoor, met van die ernstige gezichten.' Een van de passages waar het OM aanstoot aan nam, was haar reactie op een televisie-uitzending over de Makro-branden eind jaren tachtig: 'Tijd voor een nieuwe generatie om op te staan en de fakkel van RaRa over te nemen!' schreef Kaviaar. Ze verdachten haar van opruiing, zeiden de rechercheurs. Mogelijk zelfs

JOOST VAN DEN BROEK/HH

18 december 2011: actie bij de detentieboot in Zaandam

met terroristisch oogmerk, bleek uit de wetsartikelen die in de invezekeringstelling werden genoemd.

Kaviaar beriep zich op haar zwijgrecht. 'Dat is een principekwesitie,' zegt ze in de keuken in Amsterdam, terwijl een van de vrijplaatsbewoners kruidenthee brengt. 'Ik werk gewoon niet mee aan een politieonderzoek.' Na drie dagen werd ze vrijgelaten, maar een week later belde officier van justitie Schram met haar advocaat. De teksten stonden immers nog altijd online, hij verzocht Kaviaar om deze verwijderen. 'Sindsdien hangt de dreiging van een nieuwe arrestatie boven mijn hoofd,' zegt Kaviaar. 'Maar ik heb steeds gezegd: ik ga me niet laten censureren. Als justitie censuur wil, moet ze dat zelf maar doen.'

Het bleef stil, tot 7 december vorig jaar. Toen haalde het OM jokekaviaar.nl inderdaad uit de lucht. Kaviaar had 'geen gehoor gegeven aan het verzoek van de officier van justitie om de opruiende teksten van het web te halen. Daarom is de site ontoegankelijk gemaakt,' aldus het OM in een persbericht.

Volgens Schram staat de aanhouding van Kaviaar voor opruiing op zichzelf, en heeft die 'niets te maken met wat zij verder in een groep doet. Er kan in haar gedachten een groter complot achter zitten, maar zo werken wij niet. Wij gaan een huis binnen om die opruiing te doen stoppen en om te onderzoeken wie die opruiing heeft gepleegd. Dat moeten we bewijzen, daarvoor is die huiszoeking van belang.' Op de overwegingen om Kaviaar te arresteren kan hij niet uitgebreid ingaan, het onderzoek

loopt nog. 'Als je oproept tot het gebruiken van geweld, tot het in brand steken van de kantoren van de IND, dan zet je de staat onder druk om niet door te gaan met haar beleid. Daarom is aan de verdenking "met terroristisch oogmerk" toegevoegd,' zegt Schram.

Inmiddels zijn de teksten van Kaviaar weer gewoon op internet te lezen, sympathisanten hebben ze overgenomen op hun eigen websites en ook jokekaviaar.nl is weer online. Misschien haalt justitie haar site opnieuw uit de lucht, misschien wordt ze binnenkort weer opgepakt: er kan van alles gebeuren, zegt Kaviaar. Haar toon zal ze hoe dan ook niet matigen. 'Als ik schrijf: "Een affikkend bedrijfspan is het begin van gerechtigheid", moet je dat natuurlijk een beetje in de context zien. Het staat in de context van de Rara die de Makro aanpakte, van bedrijven die detentiecentra bouwen. Die zijn verantwoordelijk voor het feit dat er doden vallen.' Of neem dat andere citaat waar justitie over valt: 'Wie gaat er mee om de kantoren van de IND te bestormen en leeg te trekken, de archieven en computers te overgieten met benzine en door vuur te vernietigen?' Retorisch bedoeld, zegt Kaviaar. 'Als ik zoiets opschrijf verwacht ik heus niet dat ik morgen allemaal aanmeldingen krijg. Ik wil mensen alleen maar wakker schudden. Dat ze zien wat er gebeurt en in actie komen. En hoe ze dat doen, is niet aan mij om te bepalen.' ■